

ЗМЕНШЕННЯ РИЗИКУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКУ

Г.М. Білокін

Черкаський інститут банківської справи

Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ), nauka@cibs.ck.ua

Банківські установи за своїм функціональним призначенням мають здійснювати фінансове забезпечення стабільності економічного розвитку держави. Протягом 2009-2010 років відбулося зменшення обсягів надання фінансових послуг, особливо це стосується кредитування бізнесу та населення. Змін потребує як законодавча та нормативна база щодо кредитних операцій фінансових установ, так і внутрішньобанківські підходи до управління кредитним ризиком.

Під час кризи в багатьох банках виявилися недоліки систем кредитного ризик-менеджменту. Значна кількість позичальників, класифікованих як проблемні, при отриманні позичок мала досить високі рейтинги кредитоспроможності, визначені за внутрішньобанківськими стандартами. Тому проблема управління кредитними ризиками в українських банках залишається досить актуальною та потребує вирішення відповідно до ринкових умов та зниження, порівняно з 2008 роком, рівня довіри суспільства до кредитних установ.

Закон України «Про банки і банківську діяльність» (ст. 49) визначає такі вимоги до проведення кредитних операцій установами банків:

- банк повинен додержуватись основних принципів кредитування, у тому числі перевірити кредитоспроможність позичальника та наявність забезпечення кредитів;
- додержуватись встановлених НБУ вимог щодо концентрації ризиків;
- банк не може надавати кредити під процент, ставка якого є нижчою від процентної ставки за кредитами, які бере сам банк, і процентної ставки, що виплачується ним по депозитах;
- надання бланкових кредитів можливе за умов додержання економічних нормативів;
- забороняється надання безпроцентних кредитів.

Заходи впливу можуть бути застосовані до банку у випадках:

- невиконання банком нормативів кредитного ризику;
- недоформування резервів на покриття збитків за кредитними операціями в необхідних розмірах;
- надмірної величини ризику концентрації щодо підприємств одного виду економічної діяльності;
- за порушення порядку, строків і технології виконання операцій, що встановлені актами НБУ, у разі неподання документів на письмову вимогу працівників НБУ;
- за невиконання звітності та інші порушення [3].

З метою обмеження рівня кредитного ризику за операціями з контрагентами, Національний банк України встановлює відповідні економічні нормативи [2].

Як бачимо, законодавчо-нормативна база встановлює чіткі загальні параметри кредитної діяльності банків. Втім, перед кредитними установами постало досить складне завдання з розробки такої нормативної бази, яка б мінімізувала кредитний ризик та враховувала циклічність банківського кредитування. У практиці країн з розвинутою банківською системою кредитний цикл поділяють на такі етапи:

- розсудливе надання кредиту з короткими строками сплати;
- зниження спреду;
- продовження термінів позичок;

- конкуренція за ринкову частку – збільшення ризикового апетиту;
- нижчі стандарти кредитоспроможності;
- великі збитки за позичками;
- синдром «більше ніколи»...[3].

Необхідність ефективного управління кредитним ризиком полягає у наступному:

- існує зв'язок між ризиком та прибутком;
- входить в обов'язки керівництва;
- може зменшити мінливість прибутку;
- може максимально збільшити ринкову вартість акцій банку;
- сприяє фінансовій безпеці, тощо.

Ефективне управління кредитним ризиком має базуватися на таких принципах:

- відокремлення кредитних функцій від сфери роботи з клієнтами та маркетингу;
- створення незалежного відділу з управління ризиками, який відповідатиме за кредитний аналіз, надання згоди на видачу кредиту, адміністрування кредитів, управління портфелем;
- чітка політика та процедури щодо оцінки кредитних ризиків;
- розмежування процесу затвердження видачі кредитів з маркетинговими функціями;
- доступність для клієнта інформації щодо всіх можливих послуг щодо кредитування;
- встановлення лімітів концентрацій;
- максимально можливі втрати повинні залежати від розміру капіталу та прибутків і збитків банку;
- надійна система рейтингів клієнтів;
- цілі та стимули повинні відповідати визначеній філософії та процедурам кредитування;
- централізація функцій кредитного адміністрування, моніторингу та звітності;
- наявність системи, яка базується на процесі затвердження рішень щодо видачі позичок для стандартних кредитних продуктів, яка, в свою чергу, враховує ймовірність дефолту позичальника;
- адекватне розмежування повноважень між центральним офісом та регіональними структурними підрозділами;
- організація спеціальних відділів для виконання таких складних операцій, як: кредитування операцій з нерухомістю, проектне фінансування, іпотечне кредитування тощо. Кредитні працівники цього підрозділу повинні бути фахівцями відповідних галузей та володіють знаннями фінансового інжинірингу;
- встановлення окремих лімітів для продуктів чи сегментів економіки з вищим рівнем ризику;
- впровадження послідовного процесу звітування й аналізу та приділення уваги категоріям підвищеного ризику;
- передача проблемних кредитів спеціальному відділу;
- залучення третьої сторони для отримання консалтингових послуг (при збереженні відповідальності банку).

Таким чином, застосовуючи визначені принципи та підходи до управління кредитним ризиком, менеджмент банку зможе досягти таких результатів:

- покращити диверсифікацію портфеля за різними галузями економіки, регіонами, продуктами;
- страхування кредитів;
- синдикувати окремих ризик або частковий портфель;
- зменшити незахищені валютні ризики.

Література:

1. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні затверджена Постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року N 368.
2. Матеріали семінару для українських банкірів, організований МФК «Управління кредитним ризиком. – Група КРЕДІ СВІС, Цюріх, вересень 2007 р.
3. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс]: Закон України від 17.12.2000 р. №2121-III. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.